

Autor: Małgorzata Sofronów, Uniwersytet Opolski.

Temat: Ujawnianie danych studentów nielegalnie udostępniających filmy w sieci.

I. Wstęp

W dobie cyfryzacji naruszanie praw autorskich w Internecie jest zjawiskiem coraz częstszym. Niewątpliwie przy obecnie dostępnych technologiach (np. pliki *cookies*) i gromadzonych dzięki nim danych, w sieci nikt nie pozostaje anonimowy. Mimo to ustalenie sprawcy naruszenia często jest bardzo utrudnione, a to właśnie za sprawą kolizji ochrony interesów osoby, której dobra zostały naruszone z ochroną danych osobowych rzekomego naruszydciela.

II. Przesłanki dopuszczalności przetwarzania danych osobowych

Udostępnianie danych osobowych stanowi jedną z form przetwarzania danych osobowych, która *expresis verbis* wskazana jest w definicji legalnej przetwarzania danych zawartej w art. 7 pkt 2 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych¹. Niegdyś kwestię dopuszczalności udostępniania danych regulowały art. 29 i 30 u.o.d.o. Zgodnie z art. 29 ust. 2 u.o.d.o. dane osobowe mogły być udostępniane innym osobom w celu innym niż włączenie do zbioru, jeżeli w sposób wiarygodny uzasadnili oni potrzebę posiadania tych danych, a ich udostępnienie nie naruszało praw i wolności osób, których dane dotyczyły. To właśnie przede wszystkim na tej podstawie w ówczesnym stanie prawnym udostępniane były dane osobowe w celu dochodzenia roszczeń przez inne osoby. Jednakże regulacje te zostały usunięte w wyniku nowelizacji ustawy z dnia 29 października 2010 r. Działanie to było motywowane dostosowaniem polskiej ustawy do prawa unijnego, a mianowicie do przepisów dyrektywy 46/95/WE², których implementacji dokonano w u.o.d.o.³ We wzmiankowanej dyrektywie brak jest szczególnych przepisów dotyczących udostępniania danych osobowych, reguluje ona jedynie ogólne przesłanki dopuszczalności przetwarzania danych. Także w doktrynie zwracano uwagę, iż skoro ustawa wskazuje przesłanki przetwarzania danych osobowych, a udostępnianie jest jedną z operacji na danych kwalifikowaną jako ich przetwarzanie, zatem odrębne uregulowanie tej jednej operacji na danych jest nieuzasadnione oraz powoduje wiele problemów w praktyce⁴.

¹ (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1662 ze zm.), dalej jako u.o.d.o.

² Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. U. L 281 z 23.11.1995).

³ J. Barta, P. Fajgielski, R. Markiewicz, *Ochrona danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 503.

⁴ *Ibidem*, s.497 i n.

W związku z powyższym, w obecnym stanie prawnym, aby ocenić poprawność postępowania uczelni jako administratora danych, który odmówił udostępnienia danych osobowych studentów, należy przeanalizować czy zachodziła, któraś z przesłanek wskazanych w art. 23 ust. 1 u.o.d.o. w przypadku danych zwykłych oraz art. 27 ust. 1 u.o.d.o. w stosunku do danych wrażliwych. Zaznaczyć należy, iż zawarte w tych przepisach przesłanki legalizujące są względem siebie równoprawne, niezależne i autonomiczne, co oznacza, że do zgodnego z prawem przetwarzania danych osobowych wystarcza, aby zaistniała jedna z nich⁵. Podkreślić w tym miejscu należy, iż zgoda osoby uprawnionej, która stanowi podstawę przetwarzania wskazaną w art. 23 ust. 1 pkt 1 u.o.d.o. nie jest w żadnym wypadku ważniejsza od pozostałych wymienionych w tym przepisie przesłanek.

Jedną z okoliczności dopuszczających przetwarzanie danych osobowych jest wystąpienie tzw. klauzuli usprawiedliwionego celu, o której mowa w art. 23 ust. 1 pkt 5 u.o.d.o. Zgodnie z tą regulacją przetwarzanie danych osobowych jest dopuszczalne, gdy jest to niezbędne dla wypełnienia prawnie usprawiedliwionych celów realizowanych przez administratorów danych albo odbiorców danych, a przetwarzanie nie narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą. Za usprawiedliwiony cel, zgodnie z art. 23 ust. 4 u.o.d.o., sam ustawodawca uznaje w szczególności marketing bezpośredni własnych usług lub produktów administratora danych oraz dochodzenie roszczeń z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Przy czym podkreślić należy, iż powyższe wyliczenie ma charakter jedynie przykładowy - na co wskazuje użyte w przepisie wyrażenie „w szczególności”.

Zatem należałoby odpowiedzieć na pytanie czy w niniejszej sprawie chęć wezwania naruszydźciela autorskich praw majątkowych do zapłaty odszkodowania, a w przypadku odmowy skierowanie sprawy na drogę postępowania sądowego, stanowi usprawiedliwiony cel odbiorcy danych⁶ (podmiotu A sp. k.). Zaznaczyć należy, iż poglądy judykatury nie są w tym zakresie jednolite. Warto w tym miejscu wskazać na wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 7 października 2011 r., zgodnie z którym sam zamiar wytoczenia powództwa przeciwko autorowi wpisu w Internecie, naruszającego dobra osobiste nie wystarcza, aby żądać od przedsiębiorcy telekomunikacyjnego wydania danych osobowych⁷. Podobne stanowisko zajmuje w tym zakresie Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia

⁵ *Ibidem*, s. 447.

⁶ Przez odbiorcę danych zgodnie z art. 7 pkt 6 rozumie się *każdego, komu udostępnia się dane osobowe, z wyłączeniem: a) osoby, której dane dotyczą, b) osoby upoważnionej do przetwarzania danych, c) przedstawiciela, o którym mowa w art. 31a, d) podmiotu, o którym mowa w art. 31, e) organów państwowych lub organów samorządu terytorialnego, którym dane są udostępniane w związku z prowadzonym postępowaniem.*

⁷ Wyrok WSA z dnia 7 października 2011 r., sygn. akt: II SA/WA 364/11.

22 marca 2011 r., który podaje, iż wnioskodawca musi co najmniej uprawdopodobnić, że wnioskowane dane są mu potrzebne dla realizacji własnych interesów, także faktycznych, a nie jest wystarczające samo powołanie się na te cele⁸.

Jednakże w najnowszych orzeczeniach można spotkać także stanowisko przeciwne. Zgodnie z wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 18 lipca 2014 r. (...) *do uzyskania adresu IP nie jest konieczne wystąpienie z powództwem, wystarczy już sam zamiar*⁹. Co prawda przytoczone orzecznictwo dotyczy spraw o naruszenia dóbr osobistych, jednakże zauważyć należy, iż twórczość artystyczna także zaliczana jest do dóbr osobistych wprost wskazanych w katalogu z art. 23 Kodeksu cywilnego¹⁰. Natomiast zgodnie z art. 24 k.c. dobra te korzystają z kumulatywnej ochrony zarówno na podstawie Kodeksu cywilnego jak i ustaw szczególnych, w tym Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹¹. Wybór podstawy dochodzenia roszczeń dotyczy wyłącznie od podmiotu, którego dobra zostały naruszone.

Zaznaczyć należy, iż we wszystkich powoływanych wyżej wyrokach sądy podkreślały, iż dla oceny czy administrator danych może w oparciu o art. 23 ust. 2 pkt 5 u.o.d.o. udostępnić dane osobowe, kluczowe znaczenie ma dokładne wyważenie racji i interesów administratora danych lub odbiorcy danych oraz osoby, której dane dotyczą.

Przenosząc powyższe poglądy judykatury na grunt niniejszej sprawy w mojej ocenie uznać należy, iż wskazanie przez A sp.k. informacji o datach i godzinach udostępnień oraz plikach, które zostały pobrane i udostępnione w sposób wystarczający uprawdopodobniają prawnie usprawiedliwiony interes odbiorcy danych (A Sp. k.), jakim jest chęć uzyskania odszkodowania za dokonane naruszenia. Co więcej, zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 kwietnia 2014 r. *Przyjęcie, że udostępnienie danych w celu zainicjowania postępowania sądowego miałoby naruszać prawa i wolności, prowadziłoby do nieuzasadnionej ochrony osoby przed ewentualną odpowiedzialnością za jej działania, zwłaszcza, że może ona w trakcie postępowania sądowego w pełni korzystać z praw zagwarantowanych przepisami k.p.k.*¹² Co prawda cytowany wyrok zapadł odnośnie danych udostępnionych odbiorcy celem wszczęcia postępowania karnego, jednakże należy wskazać, iż naruszenie autorskich praw majątkowych również jest penalizowane na gruncie przepisów karnych (rozdział XIV u.pr.a.).

⁸ Wyrok NSA z dnia 22 marca 2011 r., sygn. akt: I OSK 623/10.

⁹ Wyrok WSA z dnia 18 lipca 2014 r., sygn. akt: II SA/WA 569/14.

¹⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. 2014 r. poz. 121); dalej zwany k.c.

¹¹ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 152, poz. 1016 ze zm.), dalej jako u.pr.a.

¹² Wyrok NSA z dnia 18 kwietnia 2014 r., sygn. akt: I OSK 2789/12.

A zatem uczelnia jako administrator danych studentów miała podstawę do udostępnienia danych podmiotowi A sp. k. Przy czym zaznaczyć należy, iż wskazana podstawa przetwarzania nie zachodziła w stosunku do wszystkich kategorii danych żądanych przez A sp. k., o czym będzie mowa w dalszej części niniejszej pracy.

III. Uprawnienia Generalnego Inspektora Danych Osobowych

W związku z odmową udostępnienia danych osobowych, A sp. k. chciała zwrócić się do Generalnego Inspektora Danych Osobowych (dalej jako GODO), aby zobowiązał on uczelnię do ujawnienia żądanych danych.

GODO jest organem utworzonym specjalnie do ochrony danych osobowych. Jednym z jego podstawowych zadań wskazanych w art. 12 u.o.d.o. jest kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych. Zgodnie z art. 18 u.o.d.o. w przypadku naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych GODO z urzędu lub na wniosek osoby zainteresowanej, w drodze decyzji administracyjnej, nakazuje przywrócenie stanu zgodnego z prawem. Co więcej, w art. 18 ust. 1 u.o.d.o. zostały wymienione środki, które może zastosować GODO w celu przywrócenia stanu zgodności z prawem. Wśród środków tych odnaleźć można również nakazanie uzupełnienia, uaktualnienia, sprostowania, udostępnienia lub nieudostępnienia danych osobowych. A zatem jeżeli GODO stwierdziłoby, iż uczelnia odmawiając udostępnienia danych osobowych naruszyła przepisy u.o.d.o. wówczas z pewnością nakazałby udostępnienie tych danych. Fakt, iż GODO korzysta z tych uprawnień, co często jest w konsekwencji zaskarżane do WSA, a nawet ostatecznie rozpoznawane przez NSA, potwierdzenie znajduje w uzasadnieniach powoływanych wyżej wyroków.

IV. Zasady przetwarzania danych osobowych

Oprócz przesłanek dopuszczających przetwarzanie danych w u.o.d.o. wskazane zostały bezpośrednio jak również pośrednio zasady, którym powinno odpowiadać przetwarzanie danych osobowych. Jedną z tych zasad jest adekwatność zakresu żądanych danych w stosunku do celu, w jakim mają być one przetwarzane. Administrator powinien przetwarzać tylko takiego rodzaju dane, które są niezbędne ze względu na cel zbierania danych¹³. Także Naczelny Sąd Administracyjny zwraca uwagę, iż adekwatność danych w stosunku do celu ich przetwarzania trzeba oceniać każdorazowo z uwzględnieniem

¹³ https://edugiodo.giodo.gov.pl/file.php/1/UST/UST_03_04.htm [dostęp: 14.05.2015 r.].

określonego stosunku prawnego, w związku z którym administrator przetwarza dane osobowe¹⁴. Przy czym słusznie w literaturze zwraca się uwagę, iż każdą operację na danych należy oceniać odrębnie, gdyż inny może być zakres danych osobowych adekwatnych do celu zbierania lub przechowywania natomiast inny do celu ich udostępniania¹⁵. W przedmiotowej sprawie A sp. k. żądała udostępnienia następujących danych: adresu IP komputera, imienia i nazwiska, adresu zamieszkania, imienia ojca, daty urodzenia, kierunku studiów, informacji o pobieraniu stypendium socjalnego. Natomiast jako cel uzyskania danych A sp.k. podała chęć skierowania do studentów, którzy dopuścili się naruszenia, wezwania do zapłaty odszkodowania, a w przypadku odmowy, skierowanie sprawy na drogę postępowania cywilnego.

Już *prima facie* widocznym jest, iż katalog tych danych jest niewspółmiernie rozległy w stosunku do wskazanych przez odbiorcę celów przetwarzania. Bez wątpienia numer IP jest konieczny do ustalenia osoby odpowiedzialnej za naruszenie. Natomiast, aby wystosować wezwanie do zapłaty na piśmie wystarczy informacja o imieniu nazwisku i adresie zamieszkania studenta. Dane dotyczące pozwanego niezbędnie do wniesienia pozwu określa art. 126 § 2 pkt 1 i 2 k.p.c.¹⁶, zgodnie z którym konieczne jest podanie imienia i nazwiska oraz adresu zamieszkania. A zatem tylko te dane powinna była udostępnić A sp. k. uczelnia, w oparciu o art. 23 ust. 1 pkt 5 u.o.d.o.

V. Podsumowanie

Reasumując, w świetle obowiązujących przepisów oraz orzecznictwa, w przedmiotowej sprawie, uczelnia będąca administratorem danych osobowych studentów odmawiając udostępnienia danych podmiotowi A sp. k. naruszyła przepisy dotyczące ochrony danych osobowych. W związku z tym A sp. k. mogłaby złożyć skargę do GODO, powołując się na wskazane okoliczności. GODO korzystając w przyznanych mu przez u.o.d.o. uprawnień mógłby wydać decyzję, w której zobowiązałby administratora danych (uczelnię), do przywrócenia stanu zgodnego z prawem poprzez udostępnienie danych osobowych podmiotowi A sp. k. Przy czym GODO, wydając decyzję powinien rozważyć interesy obu stron i wydać rozstrzygnięcie przede wszystkim uwzględniające zasadę adekwatności, a zatem decyzja powinna zobowiązywać do udostępnienia danych o numerach IP, imionach i

¹⁴ Wyrok NSA z dnia 27 listopada 2003 r., sygn. akt: II SA 209/2003.

¹⁵ A. Drozd, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy*, Warszawa 2007, s. 163.

¹⁶ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, dalej jako k.p.c.

nazwiskach studentów oraz ich miejscach zamierzenia, natomiast w pozostałym zakresie GODO powinien postępowanie umorzyć.

Jednakże z całą stanowczością zaznaczyć należy, iż wskazanie adresu IP oraz danych osobowych właściciela komputera, do którego ten adres IP jest przypisany nie oznacza, iż osoba ta jest sprawcą przestępstwa¹⁷.

BIBLIOGRAFIA

Literatura:

- J. Barta, P. Fajgielski, R. Markiewicz, *Ochrona danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2011.
- M. Brzozowska, *Ochrona danych osobowych w sieci*, Wrocław 2012.
- A. Drozd, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy*, Warszawa 2007.

Orzecznictwo:

- Wyrok NSA z dnia 18 kwietnia 2014 r., sygn. akt: I OSK 2789/12.
- Wyrok NSA z dnia 27 listopada 2003 r., sygn. akt: II SA 209/2003.
- Wyrok WSA z dnia 18 lipca 2014 r., sygn. akt: II SA/WA 569/14.
- Wyrok WSA z dnia 2 grudnia 2013 r., sygn. akt: II SA/WA 1400/13.
- Wyrok WSA z dnia 7 października 2011 r., sygn. akt: II SA/WA 364/11.

Strony internetowe:

- https://edugiodo.giodo.gov.pl/file.php/1/UST/UST_03_04.htm

Akty prawne:

- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 1662 ze zm.).
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr152, poz. 1016 ze zm.).
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr152, poz. 1016 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
- Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. U. L 281 z 23.11.1995).

¹⁷ Zob. M. Brzozowska, *Ochrona danych osobowych w sieci*, Wrocław 2012, s. 68-69.